

La cruïlla de la mort

La successió meteòrica d'esdeveniments que sacseja Bòsnia-Hercegovina les darreres setmanes ha tornat a posar sobre la taula dos grans debats: el primer, la gran diferència de responsabilitats que existeix entre les injustament anomenades "parts en conflicte"; el segon, com és possible que la comunitat internacional, a través dels cascs blaus i de les recentment creades Forces d'Intervenció Ràpida no hagi aturat encara una massacre que fa més de tres anys que dura.

Les imatges de l'ocupació de Srebrenica, per part de les tropes serbo-bosnianes dirigides per Ratko Mladic, ens han mostrat violacions, mutilacions, tortures i l'expulsió de milers de persones al més pur estil nazi. Centenars d'homes i dones joves han desaparegut i els seus familiars clamen pel seu retorn, afoïnics ja de demanar ajut a la comunitat internacional. Aquestes

La invasió de les zones protegides d'Srebrenica i Tuzla a mans dels serbis ha reobert el debat sobre la complicitat de la comunitat internacional amb la massacre de Bòsnia.

mateixes imatges, però, han desencadenat un fenomen nou en els tres anys de guerra: han permès que molta gent que pensava que a Bòsnia es mataven entre ells diferents tribus de salvatges incivilitzats posin noms i cognoms a les víctimes —el poble bosnià, que defensa un estat multiètnic, multicultural i plurireligiós— i als agressors —aquells serbis que, fidels a Karadzic i a Milosevic, pretenen construir un estat ètnicament pur. Mai com fins ara no s'havia sentit tan clara la veu de l'opinió pública en favor de la intervenció militar a Bòsnia i de l'aixecament d'armes al govern de Sarajevo. Mai com fins ara, els mitjans de comunicació no havien pres posició tan clarament en contra de l'agressió sèrbia. A què és degut aquest canvi d'actitud?

Tres guerres sèrbies des del 1991. La invasió de Srebrenica no és sinó la continuació

FRANCESC PARÉS

Els jardins de Bòsnia-Herzegovina són cementiris provisionals, això sí, cada vegada més encerclats per la pressió de les tropes sèrbies del general Ratko Mladic i del líder Radovan Karadzic. Si el Consell de Seguretat de l'ONU no desbloqueja l'embargament d'armes al Govern legítim de Bòsnia, la mort prematura de l'estat multiètnic que presideix Alija Izetbegovic està assegurada.

terrible d'una política molt coherent de Belgrad, que comença amb la redacció del Memoràndum de l'Acadèmia Sèrbia de les Ciències i de les Arts, fonament teòric de la política de la "neteja ètnica" formulat el 1986 i que va succeir la repressió sagnant de les revoltes de Kosovè per part del poder de Belgrad el 1981.

Les dues primeres guerres sèrbies, pròpiament dites, van tenir lloc a Eslovènia i Croàcia successivament, a partir de l'1 de juliol del 1991, és a dir, l'endemà mateix de la proclamació d'independència d'aquestes dues ex-repúbliques iugoslaves. A diferència d'Eslovènia, el govern croat de Franjo Tudjman no s'havia preparat per a una possible invasió sèrbia. Així, quan les tropes federals van arrasar Vukovar i van assetjar Dubrovnik, ho van fer torturant i assassinant milers de croats i croates només pel fet de pertànyer a un grup nacional diferent i de tractar de defensar les seves vides i la seva ciutat. Responent a les pressions alemanyes, la avui Unió Europea –llavors encara era la Comunitat Europea– va decidir reconèixer Croàcia i Eslovènia al desembre de 1991. A partir d'aquest moment, l'escenari del conflicte es traslladà a Bòsnia-Herzegovina, on es van celebrar gairebé simultàniament dos referèndums amb resultats força diferents. D'una banda, el dels serbis de Bòsnia, els quals, en vista de la possibilitat que aquesta república seguís les passes d'Eslovènia i Croàcia, van aprovar amb un resultat favorable del 98% que Bòsnia es mantingués dins la federació iugoslava. D'altra banda, però, el govern legítim de Bòsnia va decidir proclamar la independència de la república, responent a la voluntat popular expressada àmpliament a través d'un referèndum que havia estat boicotat pels serbis. A partir d'aquest moment (6 d'abril de 1992), els Estats Units i la comunitat europea van reconèixer formalment els tres nous estats i, un dia després, els serbis de Bòsnia començaven la seva ofensiva militar (la que seria la tercera guerra sèrbia) autoproclamant també la seva independència.

En aquest sentit, és important destacar que, a diferència d'Eslovènia i de Croàcia, que encara no havien estat reconegudes en el moment de ser agredides per Belgrad, Bòsnia-Herzegovina sí que podia ser declarada víctima d'una agressió externa, amb violació de fronteres i, per tant, podia reivindicar el dret a la legítima defensa previst a l'article 51 de la Carta de les Nacions Unides. Malgrat això, els Estats Units i Gran Bretanya interpretaren els principis de l'ordre mundial de manera discriminatòria i van decidir que l'embargament d'armes decretat al setembre també s'aplicaria al nou estat reconegut. En aquest context, per tant, ens trobem per una banda un govern, el de Bòsnia-Herzegovina, que no disposava ni d'exèrcit, ni de tradició militar, ni d'armes; i per l'altra, les forces auxiliars locals serbo-bosnianes que eren for-

nides de material militar pels arsenals de Sèrbia.

La passivitat de la comunitat internacional. En aquesta situació, la comunitat internacional, institucionalitzada a través de l'ONU, ha representat un paper passiu, malgrat que les ONG, els periodistes que treballaven sobre el terreny, i fins i tot alguns funcionaris d'ACNUR o d'altres agències especialitzades de les Nacions Unides no s'han cansat mai de repetir que aquesta neutralitat entre l'infant i la bèstia només servia perquè els agressors continuessin amb la seva política de "neteja ètnica". Així, tant el plenipotenciari de les Nacions Unides a l'ex-Iugoslàvia, Yasushi Akashi, com tots els mediadors (Vance, Owen, Stoltenberg, Bildt) que han mirat de trobar una sortida negociada al conflicte, s'han vist víctimes de la manipulació i el cinisme d'hàbils i demagogs oradors com Milosevic i Karadzic. L'ONU ha estat incapaç de fer complir la majoria de les més de 70 resolucions del Consell de Seguretat, tot i que val a dir que la principal responsabilitat d'aquesta incapacitat recau sobre els mateixos estats membres del Consell de Seguretat, i especialment els que tenen caràcter permanent, els quals no han estat mai disposats a donar els mitjans necessaris per tal que les Nacions Unides fessin complir les seves resolucions. Aquest fet encara s'ha posat més de manifest a finals de maig d'enguany, moment en què, imitant Saddam Hussein durant la Guerra del Golf, les tropes serbo-bosnianes van utilitzar els cascs blaus i els observadors de l'ONU com a ostatges humans. L'excusa que van utilitzar les tropes de Mladic va ser que dies abans l'OTAN havia realitzat el primer bombardeig sobre posicions sèrbies des del començament de la guerra. A més de capturar més de trenta cascs blaus l'artilleria sèrbia va provocar més de 70 morts en un atac indiscriminat a la ciutat de Tuzla.

Aquest fet va posar de manifest les grans dificultats que tenien els cascs blaus per mantenir l'ordre a les anomenades zones segures (Sarajevo, Bihac, Tuzla, Gorazde, Srebrenica, i Zepa). Enmig d'una gran indignació per part del Govern de Sarajevo, de la impossibilitat per part de l'ONU de fer complir les seves resolucions, i d'un esgotament cada vegada més exasperant per part de la població assetjada d'aquests enclavament, els governs de la Unió Europea primer, l'anomenat grup de contacte (Alemanya, França, Gran Bretanya, Estats Units i Rússia) després, i l'Aliança Atlàntica finalment, es van posar d'acord a enfortir els cascs blaus de Bòsnia creant la Força d'Intervenció Ràpida (FIR). En paraules del president de França, Jacques Chirac, "la FIR tindrà la missió d'evitar que els cascs blaus siguin humiliats. Podran combatre, resultar ferits o morir, però no ser humiliats". Un es pregunta sobre la legitimitat moral d'enviar tota una dotació militar altament preparada

El conflicte de Bòsnia

per entrar en combat, a defensar simplement aquells que, se suposa, haurien de defensar la població civil bosniana. Ràpidament apareix una possible resposta: el pla 40.104 de l'OTAN. O sigui, el pla de retirada dels cascs blaus de Bòsnia-Herzegovina. Un cop més, l'objectiu dels governs occidentals implicats no és la defensa de l'estat multicultural de Bòsnia, sinó la seguretat d'aquells que, sota el casc de color blau, duen la bandereta d'un estat membre de les Nacions Unides. Les paraules de desesperació que el primer ministre bosnià, Haris Silajdzic, dirigeix aquests darrers dies a la comunitat internacional són bastant reveladores de la situació que viu la població bosniana: "defenseu-nos o marxeu d'aquí i doneu-nos armes perquè nosaltres ens puguem defensar". Silajdzic és plenament conscient que entre l'opció de la intervenció militar per part de l'OTAN i el FIR, i l'opció de la retirada dels cascs blaus, és preferible la primera. Ara bé, si els cascs blaus no poden fer més del que han fet fins ara, més val

que se'n vagin i que aixequin l'embargament d'armes per tal que es puguin defensar.

Arriba el canvi? Malgrat tot, sembla que amb les imatges de la invasió de Srebrenica, alguna cosa ha canviat. Així, el Parlament Europeu va aprovar el passat 13 de juliol, per àmplia majoria, una resolució en què destaquen quatre punts: el rebuig a la falsa neutralitat convertida en complicitat; la consideració que el poble de Bòsnia defensa, amb la seva vida, els valors sobre els quals s'ha fundat la UE; l'exigència que les FIR siguin utilitzades en la defensa de la població bosniana; i el reconeixement del ple dret a la legítima defensa del poble de Bòsnia en aplicació de l'article 51 de la Carta de les Nacions Unides. Però ara cal aturar la massacre, i si per aconseguir-ho és necessari utilitzar la força, el consens polític, i també entre la població civil, sembla cada cop més clar: endavant. És el torn dels governs.

Raül Romeva